

Interne Evaluatie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR)

Samensteller: Freddy Blommers
Input van / Afstemming met: Huib Aalders, Dick Boschman, Daan van Eck, Ellen Meerenburgh, Patrick Sessink, Ramy Abou Shady, Maureen Sluiter en Walter van der Veen
Datum: 15 februari 2024

1. Inleiding

De GMR heeft een evaluatie gedaan in hoeverre de gestelde doelstellingen¹ worden behaald en hoe de samenwerking binnen de GMR wordt ervaren. Deze is behandeld in het AB GMR van 6 september 2023. Om een goed beeld te krijgen van de evaluatie van de GMR en het belang daarvan voor Duiven en Westervoort, te samen met het al dan niet (zowel bestuurlijk als ambtelijk) benutten van kansen door Duiven en Westervoort binnen de GMR is aanvullend deze interne evaluatie opgesteld. De doelstelling van deze evaluatie is om te kijken wat er in de afgelopen periode goed en minder goed ging, daarvan te leren en kansen te benoemen en te agenderen voor de komende jaren.

Belang van de GMR

De GMR is een relatief nieuwe gemeenschappelijke regeling (GR)². Deze GR is opgericht om complexe, grootschalige en gemeentegrens overstijgende opgaven aan te kunnen pakken. De opgaven waar Duiven en Westervoort voor staan stoppen niet bij de gemeentegrenzen. Het rijk en de provincie verwachten van lokale overheden steeds meer inzet op grote thema's. Samenwerking is nodig om de eigen beleidsdoelstellingen te realiseren, maar ook een randvoorwaarde om serieuze invloed uit te kunnen oefenen op provinciaal, landelijk en Europees niveau.

Het rijk en de provincie stellen gelden beschikbaar om opgaves op de grote thema's te realiseren. Gemeenten kunnen aanspraak maken op deze middelen. Een gemeente komt alleen aan tafel bij de provincie en het rijk in samenwerkingsverband. De regio staat sterker om aanspraak te maken op de beschikbare financiële middelen dan een individuele gemeente. Met andere woorden: De deelname aan de GMR vergroot de kans om aanspraak te kunnen maken op gelden vanuit het rijk en vergroot de invloed. De GMR is samen met Foodvalley vanwege de grote nationale opgaven³ die er spelen door het Rijk ook aangewezen als NOVEX-gebied⁴.

Andere regionale samenwerkingen⁵ waar Duiven en Westervoort aan deelnemen staan in verbinding met de GMR. Door deel te nemen aan alle regionale samenwerkingen inclusief de GMR, kunnen Duiven en Westervoort invloed uitoefenen op de koers van deze regionale samenwerkingen.

¹ De doelstellingen zoals bedacht bij de start van de GMR op 1 januari 2021

² Al is samenwerken in de regio Arnhem-Nijmegen, in verschillende (bestuurlijke) verbanden al meer dan 20 jaar oud.

³ De te realiseren schaa sprong in verstedelijking (wonen, economie, mobiliteit, leefomgeving en energietransitie) en een forse herstelopgave van natuur- en watersystemen en de transitie van het landelijk gebied.

⁴ NOVEX is de afkorting voor Nationale Omgevingsvisie Extra. In het programma NOVEX werken alle overheden samen aan een plan voor de inrichting van Nederland. Daarvoor moet eerst duidelijk zijn wat de ruimtevragers zijn, wat er ruimtelijk moet worden ingepast. Zowel nationaal als regionaal.

⁵ Zoals: Euregio, The Economic Board, A-12 alliantie, Regiodeal en de Liemerse Ambassade.

In de GMR nemen achttien gemeenten deel. Binnen de Liemers wordt samengewerkt tussen Doesburg, Duiven, Westervoort en Zevenaar.⁶ Deze samenwerking behartigt het gedeelde belang van de Liemerse gemeenten en door de samenwerking is er voldoende omvang om binnen de GMR⁷ een meer bepalende stem te hebben. Dit is bestuurlijk bevestigd in het Liemers PPFO Wonen en RO (verstedelijking/ NOVEX) dat ten minste 4 maal per jaar met de wethouders wonen en RO gehouden wordt.

Niet meedoen is geen optie. Door in te zetten op regionale samenwerkingen zorg je ervoor dat je aan het stuur komt te zitten, de lijn kan uitzetten en aanspraak kan maken op gelden. Zet je niet in op regionale samenwerkingen dan zullen er veel kansen aan je voorbij gaan en is het niet mogelijk om invloed uit te oefenen op regionaal beleid.

2. Informeren

De eerste opgaveagenda vanuit de GMR is voor twee jaar vastgesteld (2023-2024). Deze periode is gekozen om niet telkens in het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen een nieuwe opgaveagenda vast te moeten stellen. Voor de volgende opgaveagenda's is besloten dat deze telkens voor vier jaar wordt vastgesteld. De bijbehorende investeringsagenda wordt voor dezelfde periode vastgesteld. Met het instemmen met deze agenda's geven de gemeentes hun commitment af. De deelname aan deze opgaves en de uit de opgaves voortvloeiende onderdelen zijn hierdoor helder.

Het voornemen is om vooralsnog de vijf opgaven in stand te laten, maar om Verstedelijking/NOVEX uit Groene Groei te halen. De reden daarvoor is dat Verstedelijking/NOVEX door alle andere opgaven heen loopt. Een voorstel met deze strekking ligt op 22 november voor in het BOT Groene Groei.

De GMR heeft relaties met vele beleidsterreinen die in de gemeente spelen, zoals bijvoorbeeld woningbouw en (circulaire) economie. De opgaven hebben onderling ook een grote verbondenheid. Het aansluiten bij deze regionale opgaves vergt ambtelijke capaciteit en bestuurlijke inzet. Deze capaciteit en inzet heeft de gemeenteraad bij de Voorjaarsnota 2022 beschikbaar gesteld.

Alle opgaven zijn met elkaar verbonden en/of hebben gebieden waarbij ze elkaar overlappen. Ook al hebben wij niet op elke opgave een bestuurder zitten en zetten wij niet actief in op alle speerpunten, toch moeten wij in grote lijnen op de hoogte zijn van wat er speelt binnen alle opgaven. Dit omdat er ontwikkelingen in opgaven kunnen zijn die gevolgen hebben op opgaven waar wij actief op inzetten.

De 5 opgaven van de GMR (huidige opgaveperiode 2023-2024)

Circulaire regio: De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen wil toonaangevend worden in circulair denken en duurzaam handelen, in Nederland én Europa. Die ambitie vraagt om inzet van bedrijven, inwoners, maatschappelijke organisaties, de gemeenten en vele andere overheidsorganisaties. We bouwen voort op de eerdere verkiezing tot 'circulaire topregio', tot 'Green Capital of Europe' en op de ambities verwoord in ons bod voor de Nationale Omgevingsvisie 'Naar een Groene Metropoolregio'.

Over vijf jaar: De GMR ontwikkelt slagkracht om zuiniger en slimmer om te gaan met grondstoffen en producten. Daarmee maken we onze regio toekomstbestendig en versterken we onze positie als circulaire topregio met internationale zichtbaarheid.

⁶ In de praktijk is deze samenwerking binnen de Liemers een samenwerking waarvoor Duiven Westervoort en Zevenaar de meeste ambtelijke capaciteit leveren. Montferland zit tot 2024 ook in de Liemers en de GMR, maar stap dan over naar de regio Achterhoek.

⁷ Ook op het gebied van Economie werken de 5 gemeenten samen. Het wordt wat complex: Montferland stapt uit de GMR, maar werkt wel mee aan de Liemerse Economische Visie 2024 t/m 2026.

Groene groeiregio: Onze regio kent een grote (verstedelijkings-)opgave en een tekort aan woningen. Het doel van de opgave Groene groeiregio is het terugbrengen dit woningtekort. Ook staat het bieden van voldoende (betaalbare) woningen op de agenda. Op een manier zodat een goede balans tussen stedelijke ontwikkeling en leefbaarheid behouden blijft. Samen regisseren we de groei in de regio en gaan wij goed om met de schaarse ruimte: groei op een manier die het landschap versterkt.

Over vijf jaar: Samen regisseert de GMR de groei in de regio. Door de typische balans tussen stedelijke ontwikkeling en ontspannen leefbaarheid te behouden. Hierdoor worden we herkenbaar als dé Groene Metropoolregio.

Ontspannen regio: Binnen de opgave Ontspannen regio werken we aan een goede balans tussen groei in verstedelijking, mobiliteit en economie én leefbaarheid en levendigheid aan de andere kant. Als Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen zetten we in op een vitale sector voor recreatie en toerisme. Ook werken we aan complete voorzieningennetwerken in centra, en versterken we onze waardevolle natuur, landschap, cultureel erfgoed en culturele infrastructuur.

Over vijf jaar: Is het de GMR gelukt om een goede balans te bereiken tussen groei en leefbaarheid. Door onze inzet op duurzaam toerisme, complete voorzieningen in centra, een sterke culturele infrastructuur en versterking van natuur, landschap en cultureel erfgoed.

Productieve regio: De ambitie van de opgave Productieve regio is het aanjagen van de economie en forse banengroei mét verbetering van leefbaarheid. De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen zet op de korte termijn krachtig in op het ondersteunen van het bedrijfsleven voor herstel na de coronacrisis.

Over vijf jaar: Is het mkb de crisis te boven. Innovatief vermogen, positie en productiviteit van ons bedrijfsleven zijn versterkt. De werkgelegenheid is gestegen, er is passend werk voor iedereen en we hebben externe gelden binnengehaald en geïnvesteerd in onze economie.

Verbonden regio: Duurzame mobiliteit is onmisbaar voor een regio die een goede economie en prettig wonen nastreeft. De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen gaat daarom voor snel, comfortabel, veilig en schoon reizen. We zien het als onze opgave om duurzame oplossingen te bieden voor een robuust wegennet, betrouwbaar spoor, hoogwaardig ov voor iedereen en een aantrekkelijk fietsnetwerk.

Over vijf jaar: Is het mogelijk dat wij snel, comfortabel, veilig, schoon en betrouwbaar reizen. Dat is het devies. We bieden duurzame oplossingen voor een robuust wegennet, betrouwbaar spoor, hoogwaardig openbaar vervoer voor iedereen en een aantrekkelijk fietsnetwerk.

De 5 opgaven staan ook beschreven in de regionale agenda:

<https://onlinetouch.nl/gmr/regionale-agenda-2023-2024?html=true#/0/>

Inwonersbijdrage

Deelname aan de GMR vraagt het betalen van een vergoeding op basis van inwonersaantal. De huidige vergoedingssystematiek is opgebouwd uit twee componenten. Enerzijds wordt er betaald voor het bedrijfsbureau en anderzijds voor deelname aan de verschillende opgaven. Deze opgaven hebben een sterkte mate van onderlinge verbinding en kunnen dan ook niet los van elkaar worden gezien.

Voor 2024 gaat het om de volgende vergoedingen:

	Bedrijfsbureau	Verbonden Regio	Productieve Regio	Circulaire Regio	Ontspannen Regio	Groene Groei Regio	Totaal
2024	2,71	1,58	1,05	1,56	0,66	0,99	8,41
2022	1,73	1,30	0,73	0,81	0,57	0,74	4,88

Interne organisatie

Binnen 1Stroom zijn voor de vijf opgaves inhoudelijke trekkers benoemd. Samen met de regio-coördinator en ambtelijk en bestuurlijk opdrachtgever vormen zij het team dat de ontwikkelingen in de GMR volgt.

De ambtelijke vertegenwoordiging GMR komt tweewekelijks kortstondig bij elkaar in een stand-up, waarin de inhoudelijke punten die spelen en op de agenda komen gedeeld worden. Deelnemers weten van elkaar wat er speelt en een gezamenlijk standpunt krijgt vorm.

Eens in de zes weken komt de groep bij elkaar inclusief de opdrachtgevers, waarbij inhoudelijke punten uitgediept worden. Inhoudelijke standpunten die meer afstemming, discussie en/of verdieping vergen worden behandeld. In dit overleg krijgt de link met het opdrachtgeverschap vanuit de directie inhoud.

Hierbij wordt uitgegaan van slim werken. Oftewel de opgaves van de GMR en de werkzaamheden voor Duiven en Westervoort worden in symbiose gedaan. Beleidsmatig en inhoudelijk komen de verschillende onderwerpen ook terug in de PO's van de betrokken afdelingen (RSO en R&B).

Voor de organisatie binnen 1Stroom is het lastig dat niet alle opgaves op dezelfde manier georganiseerd worden door de GMR. De onderlinge taak- en rolverdeling binnen 1Stroom worden met enige regelmaat tegen het licht gehouden door de deelnemers zelf.

Betrokken medewerkers

Opdrachtgever vanuit de directie	: Maureen Sluiter
Opdrachtgever vanuit het MT	: Freddy Blommers
Betrokken afdelingsmanagers	: Rogier Manenschijn Johan Sikes
Regiocoördinatie	: Daan van Eck / Walter van der Veen
Inhoudelijke trekkers	: Huib Aalders (circulaire regio) Dick Boschman (groene groei) Ellen Meerenburgh (ontspannen regio) Patrick Sessink (productieve regio) Ramy Abou Shady (verbonden regio)
Overige intensief betrokkenen	: Luc Velhorst Jeroen Smits Amber Koertshuis

3. Resultaten en kansen in opgaveperiode 2025-2028

Algemeen

Ambtelijk is er, vanwege capaciteit, tot begin 2023 onvoldoende ruimte geweest om actief invloed uit te oefenen op regionale ontwikkelingen en de lokale belangen daarin mee te nemen. Dit bracht risico's op achterblijven en het missen van kansen met zich mee. Vanwege het grote belang van daadwerkelijk

aanwezig te zijn en inbreng te hebben op regionale schaal, is er met ingang van 2023 geïnvesteerd in capaciteit middels een structurele bijdrage voor ambtelijke capaciteit.

Met het inzetten van de beschikbare middelen is de huidige situatie ontstaan. Intern is er ruimte om af te stemmen en de complexe onderwerpen integraal te benaderen. Tegelijkertijd kan de regionale agenda gevolgd worden. De grotere inzet voor de regio vertaalt zich naar het beter op de hoogte zijn van de ontwikkelingen en het steeds meer meebepalen van de koers. Die effecten zijn zichtbaar en de betrokkenheid bij de regio is groter.

De voorbereiding en het integraal bekijken van de verschillende onderwerpen die regionaal op de agenda staan, maakt dat we aan het stuur zitten en de richting (mede) kunnen bepalen. De ambtelijke capaciteit die ingezet wordt voor de regio, werkt overigens ook door voor de gemeentelijke onderwerpen, doordat taken gecombineerd worden.

Een neveneffect is dat de rol van Duiven en Westervoort in de Liemers groter wordt. Immers nu we ambtelijk actiever zijn in de regio wordt dat ook door de andere Liemerse gemeenten gezien. Hier ligt een samenwerkingspotentieel. In ieder geval zijn we minder afhankelijk of andere vertegenwoordigers vanuit de Liemers de juiste inbreng hebben. De Liemers is in gezamenlijkheid alleen relevant en daadkrachtig binnen de GMR. Zonder de GMR heeft de Liemers niet de gewenste impact en slagkracht op provinciaal, landelijk en/of Europees niveau.

De nieuwe opgave periode 2025-2028

In het gebied Arnhem Nijmegen Foodvalley komt een aantal grote nationale opgaven bijeen: de te realiseren schaalsprong in verstedelijking (wonen, economie, mobiliteit, leefomgeving en energietransitie), een forse herstelopgave van natuur- en watersystemen en de transitie van het landelijk gebied. Deze opgaven concurreren en hebben onderling effect op elkaar. Het is belangrijk om deze integraal te bekijken en aan te pakken. Het Rijk heeft daarom het gebied aangemerkt als één van de NOVEX-gebieden in Nederland. In de NOVEX-gebieden werken Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten als partners nauw samen; gebieds- en opgavegericht.

Circulaire regio

Speerpunt Circulaire bouw en infrastructuur

De GMR-gemeenten en de provincie hebben de ambitieverklaring '*Circulair opdrachtgeverschap in de Grond-, Weg, en Waterbouw, de GWW-sector*' ondertekend.

De GWW is grootverbruiker van producten met een flinke milieu-impact zoals asfalt, staal, kunststoffen en beton(cement). Door samenwerken, kennisdelen en leren van elkaar willen we hier verandering in brengen. Het doel is om zoveel mogelijk GWW-projecten circulair ontwerpen, aanbesteden en realiseren (reduceren van het gebruik van primaire grondstoffen; stimuleren van hergebruik van producten en grondstoffen en ontwikkeling van innovatieve materialen). Hiervoor is de GWW-aanpak opgesteld en bestaat uit het ontwikkelen van een monitoringssystematiek, nulmeting, kennisplatform, regionaal trainingsprogramma, proeftuinen met vijf projecten waarin de opgedane kennis wordt toegepast, diverse kennisevents en een gezamenlijk aanpak voor circulair inkopen in de GWW-sector.

Conceptueel en Circulair Bouwen staat bij de Groene Groei regio beschreven, maar maakt ook deel uit van de Circulaire regio.

Speerpunt Transitie naar duurzame energie

Binnen dit speerpunt valt de Regionale Energiestrategie (RES). Er wordt nu toegewerkt naar de RES 2.0. Bij de RES 2.0 wordt primair gekeken naar de uitvoering van het bod uit de RES 1.0 en de daarin opgenomen zoekgebieden voor grootschalige opwek. Ook wordt gezien of er aanvullend, nieuwe

zoekgebieden voor windmolens mogelijk zijn. Hiervoor is in 2023 een planMER, een milieueffectrapportage uitgevoerd.

In de RES 2.0 wordt ook een regionale warmtestructuur opgenomen. Dat betreft o.a. de bovenlokale verdeling van warmtebronnen. Duiven en Westervoort trekken daarbij op in het warmtecluster AVR. Besluitvorming over de RES 2.0 staat gepland in 2024.

Binnen het speerpunt komt ook de problematiek van de netcongestie en de mogelijke oplossingen hiervan aan de orde. De gemeenten hebben via de GMR ook invloed op het proces voor pMIEK, het provinciale Meerjaren Investeringsprogramma Energie en Klimaat.

Speerpunt Water en Klimaatadaptatie

Als regio streven we ernaar dat we steeds beter worden in het opvangen, vasthouden en hergebruiken van water. We willen maatregelen nemen om goed om te gaan met wateroverlast, droogte en/of hittestress. We zetten ons in om bebouwd gebied in stad en dorp verder te vergroenen, en we leren steeds beter klimaatbestendig en watervriendelijk te bouwen. Dit doen we in samenhang met de opgaven Ontspannen regio die vooral zich richt op de ruimtelijke aspecten van klimaatadaptatie en Productieve regio die zich richt op klimaatadaptatieve bedrijventerreinen.

Water en bodem als sturend principe

Het klimaat verandert sneller dan we eerder gedacht hebben en de verwachting is dat de gevolgen steeds groter worden in de komende decennia. Hogere temperaturen, hittestress, droogte, meer en intensere piekbuien en stijging van de zeespiegel en hogere rivierwaterstanden. Door de ligging van onze regio zijn we kwetsbaar voor het veranderende klimaat. We moeten onze regio daarop aanpassen om een leefbare, gezonde en veilige regio te blijven, vooral op de langere termijn. Dat heeft gevolgen voor de gezondheid van mensen, voor de veiligheid in noodsituaties, voor de economie en de natuur.

De kennis over klimaatadaptatie en de toepassing in onze dorpen, steden en landelijk gebied is sterk in ontwikkeling. Het wordt geleidelijk duidelijk dat klimaatadaptatie en de rol van het water- en bodemsysteem daarin een structurerend en meer sturend thema wordt voor duurzame investeringen. Weersextremen komen vaker voor en hebben een steeds grotere impact in de Groene Metropoolregio. De regio loopt risico's als het gaat om de gevolgen van:

- Droogte: schade aan landbouw, natuur en funderingen, schade aan woningen door zettingen en gevolgen voor logistiek over water.
- Hittestress: gezondheid, arbeidsproductiviteit, infrastructuur en bij evenementen. Vooral zijn er gezondheidsrisico's voor ouderen en kwetsbare mensen en diverse vormen van economische schade.
- Wateroverlast: Extreme piekbuien zorgen niet alleen voor hoge waterstanden in de rivieren, maar kunnen leiden tot calamiteiten als elektriciteitskasten onder water dreigen te staan, en de hulpdiensten geen doorgang meer kunnen vinden op laaggelegen plekken.
- Windeffecten. Er kan ook schade door storm ontstaan.

Groene groeiregio

Transitie landelijk gebied

Er is onderzocht wat de mogelijke rol van de GMR kan zijn in dit onderwerp door een extern bureau. Het onderzoeksbureau adviseert om als regio een actieve rol te spelen, met name door gebiedsprocessen te faciliteren. Dit is extra belangrijk omdat er vanuit het Rijk een transitiefonds (€24 miljard) in het leven is geroepen voor het NPLG, met doelen op het gebied van natuur, landbouw, water en klimaat. Met de aanvullende rol van de GMR kunnen gemeenten naar verwachting beter aanspraak maken op dit fonds, waardoor ook Liemerse gebiedsprocessen ondersteund kunnen

worden, bijv. voor 't Broek. Het algemeen bestuur van de GMR heeft ingestemd met deze aanvullende rol.

Woondeal 2.0

Op 8 maart 2023 tekenden minister Hugo de Jonge, gedeputeerde Peter Kerris en vertegenwoordigers van de regiogemeenten de woondeal 2.0, met daarin afspraken om te komen tot een verhoogde woningbouwproductie om meer mensen een woning te kunnen bieden in onze groeiende regio. Vanaf maart zijn gemeenten volop aan de slag om uitvoering te geven aan de Woondeal 2.0. Jaarlijks monitoren we de voortgang van de woningbouw. De monitor is uitgevoerd in het tweede kwartaal van dit jaar, zie ook link <https://www.groenemetropoolregio.nl/actueel/woningmarktmonitor-versneld-woningen-bouwen-op-schema/>. Daaruit blijkt dat:

- Het realisatietempo in 2022 in lijn is met de doelstellingen van de (eerste) Woondeal.
- Maar ook dat versnelling nodig is. Er blijkt spanning en complexiteit tussen betaalbaarheid, snelheid en oplopende bouwkosten. Maar om de doelstelling te halen, is het van belang dat de gemeenten samen optrekken via de Woondeal. Dit wordt besproken tijdens RegioOverlegt, waar alle bestuurders samen komen.
- Voor Duiven en Westervoort geldt ook dat meer versnelling nodig is om de doelstelling te halen maar het nog complex is.

Regionaal woonbehoefteonderzoek

Het regionaal woonbehoefteonderzoek wordt eenmaal in de drie jaar gehouden. Uit het onderzoek blijkt een aanhoudende grote vraag naar nieuwe betaalbare woningen. Het onderzoek bevestigt dat het belangrijk is om via de woondeal samen in de regio te blijven werken aan de invulling van de woonopgaven. De woningbehoefte in de regio is 54.000 extra woningen tot 2040, waarvan 42.000 tot en met 2030. De vraag naar betaalbare woningen, zowel huur als koop, is groot. Bijna driekwart van de extra woningbehoefte gaat om sociale huur, middel dure huur of betaalbare koopwoningen.

Link: <https://www.groenemetropoolregio.nl/media/snonvxbu/regionaal-woonbehoefteonderzoek-2022-en-lokale-factsheets.pdf>

Actualisatie huisvestingsverordening

Er is een nieuwe huisvestingsverordening opgesteld, omdat de vorige dit jaar afloopt. In de huisvestingsverordening staan afspraken over woonruimteverdeling. In mei hebben de colleges van alle gemeenten een concept verordening vrijgegeven voor inspraak. In de vernieuwde verordening zijn vier aanpassingen opgenomen rondom lokaal maatwerk; een wens van diverse gemeenten. De inspraakprocedure loopt half juli af. Na de inspraakperiode wordt de verordening verder vormgegeven. De huisvestingsverordening komt in het najaar van 2023 ter besluitvorming in de gemeenteraden.

Koploper 'Een thuis voor iedereen' en huisvesting arbeidsmigranten

We zijn koploperregio voor een regionale Woonzorgvisie. Deze visie, die we in 2023 en 2024 opstellen, wordt voor iedere gemeente verplicht. Als regio geven wij hier in de regionale woonvisie bouwstenen voor. Hierin staan regionale prestatieafspraken over de huisvestingsopgave voor aandachtsgroepen en ieders aandeel hierin. Parallel aan het regionale proces Duiven en Westervoort ook bezig met het opstellen van een woonzorgvisie.

- Om alle betrokken partijen te informeren over 'Een thuis voor iedereen' en kennis te delen en uitwisselen over goede voorbeelden van woon-zorg-projecten voor aandachtsgroepen in de regio, zijn er twee stakeholders bijeenkomsten geweest (de wandelsafari op 25 mei en het werkatelier op 26 juni).

- We hebben een behoefteonderzoek opgesteld die de opgave in beeld brengt. De komende maanden gaan we met elkaar in gesprek over het verdeelvraagstuk. Dit komt terug op de bestuurlijke tafels.
- Een van de aandachtsgroepen zijn arbeidsmigranten. Hiervoor is in de eerste helft van 2023 een herbezinning geweest. Dit leidt tot een verschuiving in de aanpak, waarbij eerst de regionale opgave beter in kaart wordt gebracht. Er is een nieuwe opdracht geschreven en bestuurlijk besproken tijdens Regio Overlegt. Er is draagvlak voor deze nieuwe aanpak. Dit najaar is er beter zicht op de opgave en gaan we met gemeenten in overleg over de verdeling.

Flexpool

Vanuit de regio is een Flexpool opgezet. Op deze manier worden gemeenten geholpen met ingewikkelde gebiedsontwikkelingen om zo woningbouw te versnellen. Inmiddels zijn er twee rondes geweest, waarvan Duiven ook gebruikt heeft gemaakt. Met behulp van subsidie van de provincie is nu de derde ronde gestart. Dit is goed nieuws voor gemeenten die kampen met complexe gebiedsontwikkelingen en hulp kunnen gebruiken. De provincie Gelderland heeft de Flexpool van de GMR inmiddels ook overgenomen.

Conceptueel Circulair bouwen

In de Woondeal zijn ambities afgesproken rondom conceptueel en circulair bouwen. Hiervoor is een regisseur Conceptueel Circulair Bouwen aangesteld, met als taak het versnellen en opschalen van Conceptueel Circulair Bouwen. Er is een regionaal programma van Conceptueel en Circulair Bouwen gemaakt. Het programma brengt overzicht, structuur, economisch fundament en gezamenlijke focus in het werken aan deze opgave. Het draagt eraan bij dat we in de regio dezelfde ambities formuleren, dezelfde methodes en werkwijzen hanteren en kennis en capaciteit borgen. Het college heeft ingestemd met het programma. De uitwerking van het programma vindt de komende jaren plaats.

Verstedelijkingsstrategie

De Verstedelijkingsstrategie is in het eerste en tweede kwartaal verder doorontwikkeld. In opdracht van de provincie Gelderland maakten we het regioarrangement als inbreng het 'ruimtelijke voorstel' dat Gelderland aan het Rijk moet aanleveren in november 2023. Daarin staat ook het 'bod' van de GMR voor het (nationaal en Gelders) Programma Landelijk Gebied, waarin we samenwerken met de opgave Ontspannen regio. Daarnaast werken we verder, met gemeenten, aan de uitvoering van de verstedelijkingsafspraken, door te komen tot een verstedelijkingsprogramma en zoomen we verder in per gebied. We werken we vanuit de verstedelijkingsstrategie aan een verdere uitwerking voor de Liemers. In dit gebiedsprogramma worden de doelen vanuit de verstedelijkingsstrategie vertaald naar concrete acties/ maatregelen met een prioritering welke acties en maatregelen we op de korte termijn oppakken en welke meer op de lange termijn.

Groene groeiregio: periode 2025-2028

De opgave Groene groeiregio zal bestaan uit twee delen:

1. Verbinden van de ruimtelijke opgaven.

Voor het realiseren van de regie op de ruimtelijke opgaven is een aanpak uitgewerkt die uit vijf onderdelen bestaat:

- Afstemming tussen de vijf opgaven en de daaruit voortkomende ruimtelijke doelstellingen
- Toekomst denken om nu de juiste keuze te maken
- Slimme ruimtelijke combinaties zoeken en knelpunten in beeld brengen
- Kansen en knelpunten programmeren en agenderen bij provincie, Rijk en andere partners
- In kaart brengen van de consequenties van de verschillende ruimtelijke doelstellingen

2. Wonen in balans, versnellen van de woningbouwopgave.

De doelen voor de opgave wonen in balans zijn:

- Continuïteit en versnelling in de bouwproductie:
 - Realiseren van minimaal 26.500 woningen van 2025 tot en met 2030, waartoe minimaal 34.500 woningen zijn opgenomen in plannen.
 - Beter benutten bestaande voorraad.
- Betaalbare woningen voor lage en middeninkomen: Nieuwbouw in de regio bestaat vanaf 2025 in alle gemeenten uit minimaal 30% sociale huur en tweederde deel betaalbare woningen.
- Voldoende huisvesting voor aandachtsgroepen
 - Ouderen en aandachtsgroepen die afhankelijk zijn van specifiek passende woningen kunnen in alle gemeenten van de GMR een woning vinden.
 - Minimaal 11.000 veilige en gezonde woonplekken voor arbeidsmigranten die in de regio werken en hier voor korte of middellange termijn blijven (tot 3 jaar).
- Klimaatadaptieve, conceptuele en circulaire woningbouw.
- Leefbare wijken.

Ontspannen regio

Jan Derksen zit in het bestuurlijk overleg (BO) van het Groen Blauwe Raamwerk. (GBRW). Door middel van ambtelijke voorbereiding is hij goed betrokken in deze opgaven. Door zijn rol in het GBRW is hij ook betrokken bij het bestuurlijk overleg Ontspannen regio.

De interne aansluiting is goed waardoor er genoeg tijd kan worden ingeruimd om elkaar te ondersteunen en opdrachten en aanvragen integraal aan te vliegen. Hierdoor positioneert 1Stroom zich dusdanig dat we kunnen meesturen en richting bepalen. Opbrengst hiervan is dat we gehoord worden en kunnen bijdragen waar we willen, zowel bij de GMR als bij de provincie.

De resultaten zijn voor terug te zien rondom het GBRW, verstedelijking en regioarrangement. De Ontspannen Regio heeft met name een rol in de uitloopegebieden en geeft hiervoor aandacht middels het GBRW. Zowel het Liemerse Broek als de groene zones tussen de steden als de Rijnstrangen gebied zijn hierdoor op de agenda gekomen. Door deelname aan de GMR hebben subsidies vanuit het Rijk (NOVEX), Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG) en het Programmatische Aanpak Grote Wateren (PGAW) meer kans gehonoreerd te worden.

Door de samenwerking binnen de GMR zijn er schaalvoordelen te ontdekken. De wens om aan te sluiten bij het wandelnetwerk bestond al. Dit netwerk loopt door de verschillende gemeenten. Het uitrollen van dit netwerk is kostbaar als een gemeente dit alleen doet. De uitrol is mogelijk door de schaalgrootte waar dit is opgepakt. Rondom regionale samenwerkingen als met Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) is de schaalgrootte merkbaar. Het gesprek kan hierdoor beter gevoerd worden. Mede door deelname aan deze samenwerking hebben de gemeente Duiven en Westervoort 50% subsidie vanuit de provincie verkregen. Voor Westervoort komt dit neer op €8085,- en voor Duiven op €25010,- verkregen subsidie vanuit de provincie.

Vanuit de ontspannen regio is gekozen om in communicatie en productontwikkeling voor de verhaallijnen van de Romeinen, Water en de WO2. Deze zijn alledrie van belang voor onze gemeenten. Deze verhaallijnen zijn sterker, omdat ze niet alleen een klein stukje van het verhaal vertellen, maar een breder verband laten zien.

Ontspannen regio: nieuwe periode

Vanuit de huidige periode zal een vervolg komen op de uitwerking van de verhaallijnen. De verhaallijnen zijn: Romeinen, Water en de Tweede Wereldoorlog. Daarnaast zal er aandacht zijn voor het opdrachtgeverschap door Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen om de regionale promotie te

verbeteren. Daarnaast is er een ambitie om het wandelnetwerk uit te rollen en gezamenlijk het beheer en onderhoud hiervoor op te zetten. Om de integraliteit te bevorderen zal het Groen Blauw Raamwerk haar gebiedsprocessen aan laten sluiten bij NOVEX/VLGG/PGAW. Dit is gunstig voor het verkrijgen van subsidies.

Productieve regio

KplusV heeft onderzoek verricht naar het financieringslandschap voor het MKB tot 1 miljoen. Op dit moment worden alle gegevens gebundeld. Dit omvat Nederlandse en Europese financieringsmogelijkheden, een verdieping voor start ups, scale ups, intermediairs en tussenpersonen. Vervolgens wordt gekeken op welke manier en door wie de data wordt ontsloten richting ondernemers. Hierover worden de komende tijd gesprekken gevoerd met onder andere The Economic Board en de Kamer van Koophandel.

Er is een tweede ronde geweest in het kader van de MKB-Deal Sm@rt Together, om ondernemers te ondersteunen bij hun digitaliseringsvraagstukken. De vouchers die voor Duiven en Westervoort beschikbaar waren, konden allemaal worden ingezet. De gemeenten hebben van deze ronde geprofiteerd.

Binnen de GMR is onderzoek gedaan naar de Economie van de Toekomst 2040 en dat is/wordt betrokken bij het regioarrangement en NOVEX-ontwikkelperspectief. Het onderzoek naar de behoefte van starters in de regio wordt binnenkort afgerond en dan worden vervolgstappen bepaald. Er wordt gewerkt aan een Economische Monitor vol met data op tal van indicatoren op GMR-niveau.

Op dit moment wordt gewerkt aan de Regionale Opgaveagenda 2025-2028. Hierbij actief betrokken zijn zoals 1Stroom dat bij deze opgave is, betekent meesturen en richting bepalen. De eerste voorbereidingen worden getroffen voor het Regionaal Programma Werklocaties 2025-2028, met aandacht voor onder meer netcongestie, herstructurering, intensivering, de behoefte aan nieuwe werklocaties, vergroening en integratie van Bruisende Binnensteden, Krachtige Kernen.

Ondanks de vele inspanning en communicatie is er nog steeds weinig animo voor het programma Toekomstgericht Ondernemen van Qredits. Ook de inzet van een verbindingsofficier in samenwerking met Lifeport MKB lijkt vooralsnog weinig effect te hebben. Er zijn wel een aantal klassen geweest, maar die zaten niet vol. De deelnemers die er waren, waren enthousiast. Vanwege de geringe belangstelling zal dit programma in 2024 niet meer worden aangeboden. Uitvoering geven aan de Human Capital Agenda wordt niet langer als speerpunt gezien en om die reden komt de uitvoering te liggen bij The Economic Board.

Verbonden regio

De bereikbaarheidsproblematiek heeft bestuurlijk veel aandacht. Vanuit de samenwerkende gemeenten rondom de A12/A15 is een gemeentelijke taskforce opgestart. De boodschap richting het Rijk (RWS) en de provincie is om samen met de regio toe te werken naar een Mobiliteitspluspakket om de bereikbaarheid op korte termijn te verbeteren.

Potentiële mobiliteitsprojecten voor Duiven en Westervoort zijn ingediend vanuit de Taskforce A15 en verwerkt in het Mobiliteitspakket A15/A12 voor de korte en middellange termijn. Er is gekeken naar bestaande (geplande) maatregelen om die te intensiveren of te versnellen. Daarnaast zijn ook maatregelen opgenomen die snel kunnen worden geïmplementeerd indien er financiële mogelijkheden zijn.

Onlangs is daarom ook een onderzoek gestart om fietsmaatregelen waar mogelijk te versnellen in de A12 corridor (Snelfietsroute F12, Snelfietsroute de Liemers en feeders daar naartoe). Het gaat om het intensiveren van bestaande fietsprojecten en het versnellen van kansrijke projecten. De gemeentelijke

Taskforce A15 gaat uit van een extra impuls van 8 miljoen euro (4 miljoen euro vanuit gemeentelijke budgetten en 4 miljoen euro als extra financiële impuls en uitbreiding subsidiemogelijkheden). Deze uitvraag richt zich op de vraag deze fietsprojecten concreet uit te werken, zodat de uitvoering daarna snel kan worden gestart.

GMR doet nu in samenspraak met gemeenten in de A12 corridor onderzoek naar de meest haalbare oplossingen om zo een concreet voorstel te kunnen doen voor versnellingsmogelijkheden naar de gemeenteraden en de provinciale staten voor deze belangrijke schakels in en naar de snelfietsroutes.

Voor het programma Slim & Schoon Onderweg hebben we financiële en ambtelijke inzet vanuit de GMR verkregen voor de casus Intratuin (kerstshow) om de verkeer- en parkeeroverlast te beperken. In dit onderzoek worden de mogelijkheden op het bedrijventerrein breed verkend. Op termijn zorgt dit voor een mobiliteitsimpuls op Centerpoort-Nieuwgraaf.

Verder zijn er diverse subsidies verkregen vanuit het Rijk en de Provincie voor de realisatie van enkele herinrichtingsprojecten. Deze gelden voort uit het Strategisch Plan Verkeersveiligheid en de Meerjaren Regio-Agenda Fiets.

Verbonden Regio: 2025-2028

Mobiliteit en bereikbaarheid staan niet op zichzelf, maar moeten in balans zijn met de andere doelen rondom verstedelijking, klimaat, veiligheid en gezonde leefomgeving. We willen terughoudend zijn met het uitbreiden van de ruimte die voor mobiliteit nodig is, omdat de schaarse ruimte ook nodig is voor andere functies. We streven daarom niet naar de maximalisatie van de bereikbaarheid, maar naar een optimale bereikbaarheid in relatie tot de andere doelstellingen. Mobiliteit en bereikbaarheid zijn integrale vraagstukken geworden. We willen bijdragen aan de doelen van brede welvaart en een bijdrage leveren aan de landelijk afgesproken CO2 reductie. Het programma richt zich op:

- Een toekomstbestendig mobiliteitsnetwerk: Dit is een randvoorwaarde om de ambities voor de realisatie van onze verstedelijkingsopgave tot 2040 uit te voeren. We willen de bereikbaarheid verbeteren en ons mobiliteitssysteem toekomstbestendig maken door:
 - Het beter benutten van de beschikbare capaciteit van onze infrastructuur door te stimuleren om minder, buiten de spits of op minder drukke dagen te gaan reizen.
 - Daar waar knelpunten blijven bestaan, het vergroten van de capaciteit en doorstroming van het mobiliteitsnetwerk. Zowel voor fiets, bus, trein als auto.
- Toegang voor iedereen: Iedere inwoner in de GMR heeft in 2028 alternatieven voor de (eigen) auto beschikbaar binnen loopafstand (deelmobiliteit, (flexibel) OV) of korte fietsafstand (HOV).
- Duurzame manieren om te reizen: Een mobiliteitssysteem waarin het logischer en aantrekkelijker is om een bewuste keuze te maken voor een duurzame manier van reizen. Onze meetbare doelstelling is om eind 2026, 20.000 nieuwe 'Slimme en Schone reizigers' te krijgen ten opzichte van 2022.
- Veiligheid: Onze ambitie is nul verkeersslachtoffers via een risico-gestuurde aanpak. Eind 2028 is het aantal verkeersdoden en -gewonden in elke gemeente ten opzichte van 2021 gedaald.
- Gezondheid en aantrekkelijke leefomgeving: We willen meer korte ritten met de fiets. In 2028 is de fiets en de e-bike het meest gekozen vervoermiddel in onze regio voor korte ritten.

Om deze doelen te realiseren wordt gewerkt met twee speerpunten, voor Duiven en Westervoort zijn de belangrijkste acties om actief aangehaakt te blijven per speerpunt opgesomd:

Speerpunt voorzieningen en infrastructuur

- Uitwerken mobiliteitsafspraken met Rijk
 - realisatie doortrekking A1/verbreding A12
 - spoor Utrecht-Arnhem-Duitse grens
 - netwerkanalyse 2030-2040 GMR/foodvalley
 - regioExpress: sneltrein op spoor Arnhem-Doetinchem-Winterswijk
- Agenderen mobiliteitsprojecten op en rondom Rijkswegen
 - mobiliteitspluspakket bovenop de bestaande plannen van de A15/A12. Een eerste aanzet hiertoe is in 2024 voorbereid
- Actieve mobiliteit als speerpunt in transitie naar meer duurzame mobiliteit
 - uitbouwen van het netwerk;
 - betere feeding naar de woongebieden en naar OV-knooppunten met goede fietsparkeermogelijkheden;
 - integreren van recreatieve fietsroutes in het doorfietsnetwerk;
 - gerichte ingrepen om de verkeersveiligheid te waarborgen.

Speerpunt duurzame mobiliteit en gedrag

- Programma Slim & schoon onderweg.
 - Het stimuleren van duurzaam en slim reisgedrag. De maatregelen uit het programma helpen bewoners, forensen, bezoekers en (logistieke) ondernemers bewust te kiezen. De scherpere CO₂-regels maakt onze gedragsaanpak voor mobiliteit steeds minder vrijblijvend. Landelijk worden werkgevers verplicht onderzoek te doen naar de eigen CO₂-prestaties en deze te reduceren. De werkgeversaanpak in het programma speelt hierop in.

Extern opgehaalde middelen

Bij het in kaart brengen van alle extern opgehaalde subsidies valt op dat het deelnemen aan een regionaal samenwerkingsverband in veel gevallen een criterium is. Dit criterium weegt mee in de uiteindelijke toekenning. Het is echter niet eenduidig aan te geven of dit criterium ook als doorslaggevende factor heeft meegespeeld. De voorbeelden die in deze memo genoemd worden waren zonder actieve deelname aan de GMR niet bereikt.

Woondeal

Niet alle middelen vanuit de GMR zijn financiële middelen. Voor de Woondeal werden kennis en kunde beschikbaar gesteld en zijn de stukken voor de gemeente geschreven. Hierdoor hebben zowel Duiven als Westervoort direct kunnen profiteren van ambtelijke capaciteit die door de GMR beschikbaar is gesteld.

Spoorzone

In het BO-MIRT van 2022 is afgesproken dat voor de corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens (UAD) een MIRT onderzoek moet gaan starten. In het BO MIRT nov 2023 is dit door het Rijk aangepast naar een MIRT onderzoek Utrecht-Foodvalley-Arnhem (UFA). De D is helaas verdwenen (stuk tussen Arnhem en de Duitse grens). Zowel wij (gemeenten vanuit de GMR) als provincie zijn het daar niet mee eens, op

dit stuk liggen zeker nog opgaven, denk bijvoorbeeld aan alle gelijkvloerse kruisingen in relatie tot de woningbouwopgaven hier langs dit spoor. Dit punt is ingebracht door de gezamenlijke gemeenten in de GMR tijdens het laatste BO MIRT in november 2023, helaas heeft dat (nog) niet geleid tot een uitbreiding met de D op deze corridor.

De GMR heeft in afstemming met Duiven en Zevenaar besloten zelf een onderzoek te gaan doen naar deze gelijkvloerse spoorkruisingen, ook mede gelet op de flinke woningbouwontwikkelingen in deze spoorzone. Doel van dit onderzoek is o.a. het traject Arnhem-Duitse grens weer toe te voegen aan de corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens. Een subsidie van € 100.000,- is via de GMR verkregen.

Regionale fietspaden

Door deelname aan de GMR kunnen Duiven en Westervoort, als schakel in de SFR12, gebruik maken van de uitkomsten van het onderzoek wat momenteel gaande is naar de meest haalbare oplossing voor versnellingsmogelijkheden. Een onderzoek van deze schaalgröße is voor Duiven en Westervoort te realiseren door deelname aan de GMR.

Bezoek EKZ

In januari 2024 heeft de gemeente Duiven een delegatie van het ministerie van economische zaken op InnoFase op bezoek gehad, samen met de provincie, Liander, The Economic Board, GMR, VNO-NCW e.a. Door deelname aan onder andere de GMR komen lokale initiatieven die een regionale bijdrage leveren ook in beeld bij de landelijke overheid.

Westervoort-Noord

Het ontwikkelen van een nieuwbouwproject als Westervoort-Noord is mede mogelijk gemaakt door deelname aan een gemeenschappelijke regeling als de GMR. Hierdoor is Westervoort-Noord onderdeel geworden van een regionaal woningprogramma wat de gemeente Westervoort in staat stelt om gebruik te maken van gelden en kennis waar het als zelfstandige gemeente geen gebruik van had kunnen maken. Voor Westervoort-Noord is een subsidie binnengehaald van € 150.000,- en de WBI aanvraag is ingediend.

Financiële voordelen

Alleen een financiële focus op de GMR is te kort door de bocht, maar om een beeld te krijgen van de voordelen zijn enkele concrete bedragen:

- Subsidie Versnellen woningbouw Westervoort-Noord : € 150.000,-
- Subsidie Centrumplan Westervoort : € 23.340,-
- Subsidie winkel impulsaanpak Wyborgh (Westervoort) : € 2.620.176,-
- SBI Flierefluiter (Westervoort) : € 114.000,-
- WBI aanvraag voor Westervoort-Noord : ingediend

- Subsidie oplossen knelpunten bij woningbouw : € 60.000,-
- Subsidie stedenbouwkundige verkenning spoorzones
Liemers. Bedrag circa : € 100.000,-
- Onderzoek "uitvoering fietsprojecten Taskforce A12/A15" : € 36.500,-
- Subsidies Meerjaren Regio-Agenda fiets: : € 100.000,-
- Subsidie Strategisch plan verkeersveiligheid SPV: : € 150.992,-

- SPUK bovenplanse infra (Duiven) : € 1.779.295,-

Hierbij opgemerkt dat dit slechts de bedragen zijn waarbij het verkrijgen van deze bedragen rechtstreeks aan de deelname aan de GMR te danken is.

Aanbevelingen naar de toekomst

Bestuurlijk commitment is een vereiste. Het effect van de inspanningen in de regio hebben meer resultaat als deze inspanningen over langere tijd stabiel en gegarandeerd zijn. De nieuwe opgaveagenda kan en moment zijn om in de BOT's bestuurlijk een sterkere positie in te nemen.

Continuïteit versterkt het bestuurlijk commitment. De bestuurlijke en ambtelijke samenwerking versterkt de positie van Duiven en Westervoort in de regio, net zoals samenwerking in de Liemers dit doet. De boegbeelden moeten een duidelijk profiel krijgen en de GMR moet weten waar de gemeentes op in (willen) zetten. Profielen versterken als daar langere tijd dezelfde gezichten aan gekoppeld zijn. Bestuurlijke en ambtelijke wisselingen zullen soms onvermijdelijk zijn, maar dragen niet bij aan het versterken van het beeld in de regio.

Bij het bestuurlijk commitment hoort ook een goede bestuurlijke vertegenwoordiging tijdens de overleggen. Een goede terugkoppeling vanuit de verschillende overleggen is noodzakelijk. Het bestuurlijk ambtelijk samenspel kan verbeteren door hier in de reguliere portefeuillehouder overleggen nadrukkelijker aandacht voor te hebben.

Vorbereiding in de colleges kan de regionale binding versterken. Bij het voorbespreken van de annotaties in het college verkrijgt de portefeuillehouder niet alleen meer steun vanuit het college, maar zal de regionale opgave ook meer als gezamenlijke opgave van het college ervaren worden. Terugkoppeling achteraf geeft collega's en ambtenaren een actueel beeld van de bestuurlijke stand van zaken.

Inhoudelijk in te zetten op de speerpunten: (1) het verbinden van de ruimtelijke opgaven en (2) het versnellen van de woningbouwopgave (wonen in balans).

Tot slot

Bovenstaande laat zien dat we de afgelopen periode steeds beter in positie komen bij de opgaven en speerpunten genoemd in de Opgaveagenda 2023-2024. Het heeft een meerwaarde om regionaal op te trekken in vraagstukken die de gemeentegrens overstijgen.

De vraag wat het ons zou hebben gebracht als we er niet aan hadden deelgenomen valt in die zin lastig uit te leggen. Hierbij is het wel goed om in gedachten te houden dat ook bij het toekennen van alle aangevraagde middelen bij provincie en rijk het meedoen aan de samenwerking binnen de GMR een criterium was.

Het niet deelnemen aan de GMR en de dan met name aan de opgaveagenda levert in ieder geval op dat je op belangrijke thema's zoals de Woningbouwopgave maar ook binnen de circulaire opgave belangrijke informatie en toegang tot mogelijke subsidies niet krijgt. Gelet op de grens overstijgende opgaven en de geboekte resultaten is te concluderen dat het niet deelnemen aan de GMR geen optie is.